

Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin Ve Öz Güven Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bayram KAYA¹ Semiyha TUNCEL²

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Kırşehir, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0003-0249-5572>

² Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0003-0075-821X>

E mail: bayramkaya400@gmail.com, Semiyha.Dolaşır.Tuncel@ankara.edu.tr

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 29.10.2021 - Kabul: 23.12.2021)

Öz

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri düzeylerinin incelendiği araştırmada betimsel (tarama) model kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye’de farklı klasmanlarda futbol; 5630, basketbol; 4533, voleybol; 1978 ve hentbol; 1516 branşlarına ait takım sporları hakemleri oluşturmaktadır. Söz konusu evren içerisinde Türkiye’de en çok faal hakemleri olan şehirler ve kolay ulaşılabilen şehirler olmalarından dolayı İstanbul, Ankara, Konya ve Kayseri illeri çalışma evreni olarak belirlenmiştir. Gönüllülük esasına dayalı olarak tabakalı örnekleme yoluyla bu çalışmanın örneklemini oluşturulmuştur. Çalışma evrenine ilişkin söz konusu branşlardaki toplam hakem sayısı yaklaşık 2415’dir. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu kullanılmıştır, takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri düzeylerini belirlemek için Korkut Owen ve ark., (2014) tarafından geliştirilen ve 25 maddeden oluşan ‘‘İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği’’ (İBDÖ) kullanılmıştır. Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerini belirlemek amacıyla Akın (2007), tarafından geliştirilen, 33 maddeden oluşan öz güven ölçeği kullanılmıştır. Farklı branşlarda ve klasmanlardaki takım sporları hakemlerinin çeşitli değişkenler dikkate alınarak iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri belirlenmek amacıyla, ikili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruplar arasındaki farklılıklar ve çoklu karşılaştırmalarda ANOVA testi kullanılmıştır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: İletişim becerileri; öz güven düzeyi; takım sporları.

Communication of Team Sports Referees Evaluation of Skills and Self-Confidence Levels

Abstract

A descriptive (screening) model was used in the study in which the communication skills levels of team sports referees were examined. The universe of the research is football in different classifications in Turkey; 5630, basketball; 4533, volleyball; 1978 and handball; Team sports of 1516 branches are composed of referees. The cities of Istanbul, Ankara, Konya and Kayseri were determined as the study universe because they are the cities with the most active referees and easily accessible cities in Turkey. The sample of this study was formed by stratified sampling on a voluntary basis. The total number of referees in the aforementioned branches related to the study universe is approximately 2415. The data form prepared by the researcher was used in the research, and the "Communication Skills Assessment Scale" (CIS) consisting of 25 items developed by Korkut Owen et al., (2014) was used to determine the communication skills levels of team sports referees. In order to determine the self-confidence levels of team sports referees, the self-confidence scale consisting of 33 items developed by Akin (2007) was used. In order to determine the communication skills and self-confidence levels of team sports referees in different branches and classifications, taking into account various variables, the independent sample t-test was used to compare paired groups, the differences between more than two groups and the ANOVA test for multiple comparisons. As a result of the Pearson Correlation analysis conducted to determine the relationships between the communication skills of team sports referees and their self-confidence levels, it is seen that the communication skills and self-confidence levels of team sports referees are high.

Keywords: Communication skills; self-confidence level; team sports.

Giriş

İletişim kelimesi Latince olan “communis” kelimesinden türetilerek “communication” kelimesi şeklinde dilimizdeki iletişim kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır (Oskay, 1993).

İnsanların yaşamını sürdürdüğü her ortamda bir birleriyle ileti alış verişi söz konusudur. Bundan dolayı insan yaşamının her anında iletişim kavramından söz edilebilir. İletişim iki insan arasında gerçekleşen çift yönlü alış veriş faaliyeti olarak düşünülebilir. İletişim; süreç, ifade, duygu, temel eğitim, haber, etki gibi pek çok kavramı barındıran çok boyuta sahip karmaşık bir özellik taşımaktadır (Dökmen, 2004). İnsanların çevresindekilerle ve kendisiyle ilişki kurabilmesi, kendini anlayabilmesi için iletişim önemli görülmektedir. İnsanlık tarihinin her anında insanlar birbirleriyle etkileşim kurma ihtiyacı duymuşlardır.

Günlük yaşamımızda belirli bir sosyal çevre içindeki bireyler isteyerek ya da istemeyerek iletişim içindedirler. Birey iletişim kurması için belirli bir davranış göstermese de anlamlı bir mesaj oluşturacağından iletişim kurmuş olur (Cüceloğlu, 2015).

Öz güven, kişinin kendisinde olduğuna inandığı yetenek ve gücüne güven duymasıyla beraber verdiği kararlara sonuna kadar güvenerek herhangi bir aktiviteyi başarıyla sonuçlandırabileceğine olan inancı olarak tanımlanabilir (Feltz, 1998). Burton ve ark. (2006), öz güven, kişiden beklenen ya da istenilen davranışları gerçekleştirmesine olan inançtır. Bireyin kısmi yetenek ve kapasitelerine uygun olarak hareket ve eylemlerde bulunmasına neden olan inançtır (Vealey, 2004).

Kendi yeteneklerimizin farkında olarak bir işi yapabileceğimize olan inancımız ve yeri geldiğinde de bu yeteneklerimizi toplum karşısında hiç çekinmeden kullanabilmemiz öz güvenimizle yakından ilgili bir durumdur (Şahin, 2015).

Öz güven kalıtsal olmamakla beraber doğumdan hemen sonra edinilen bir özelliktir. İnsan hayatı içerisindeki başarısızlıklar, ruhsal yaralanmalar öz güvenine önemli derecede zarar verebilir. Kişi hayatı içerisinde ne kadar çok başarısızlıkla karşılaşarsa öz güven düzeyleri düşük ve korkuları çok olur. Dolayısıyla öz güven düzeyi başarı ve başarısızlık durumlarına göre değişen bir özelliktir (Merey, 2010; Bozkuş, 2021).

İngilizce karşılığı “referee” olan hakem kelimesi başvurmak fiilinden doğmuştur. Yani hakem tereddüde düşüldüğünde başvurulacak kişidir. Hakemler ilk zamanlarda takım kaptanlarının birlikte karar vermesiyle seçilirdi (Durna, 1997).

Genel anlamda hakem, yargı sahibi anlamına gelen iki taraf arasındaki anlaşmazlıkların çözülmesi için başvuru kişidir. Spor kavramı içerisinde ise, karşılıklı iki takımın haklarını çiğnetmeden ve tarafsızlık ilkelerine bağlı kalarak müsabakayı yöneten, en iyiyi gerçekleştirmek için oyun alanında bulunan kişi (hakem), bu kişinin saha içinde verdiği kararlara ve uyguladığı yönetime ise “hakemlik” denir (Ceı, 1994).

Hakemlik zaman zaman meslek olarak da tanımlanmıştır. Hakemlik mesleğinin oyun bilgisi, iletişim kurma, olayları doğru değerlendirebilme gibi çok yönlü özellikleri barındırması gerekir. Bu nedenle ölçünün ve dürüstlüğün simgesi sayılan hakemler karşılaşmaların en belirleyici unsurları olarak görülmektedir (Ünsal, 2005).

Çok önemli bir misyonu barındıran hakemlerin müsabaka sırasında olumsuz koşullar, baskı altında birden fazla görevi yerine getirmek, hızlı ve doğru kararlar verebilmek, iletişim kurabilmek, oyunun birden çok yönüne dikkat etmek, anlaşmazlık ve problemleri çözebilmek gibi durumları önemli özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Karaçam ve ark., 2016).

Bu çalışmanın amacı; takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerinin belirlenerek aralarındaki ilişkinin ortaya konmasıdır. Bu genel amaç çerçevesinde takım sporları hakemlerinin medeni durum, eğitim durumu, yabancı dil seviyesi, klasman türü değişkenlerine göre öz güven düzeyleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Gereç Ve Yöntem

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri düzeylerinin incelendiği bu çalışmada betimsel (tarama) model kullanılmıştır. Tarama modelleri; var olmuş ya da hala var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaç edinen araştırmalardır (Karasar, 1999). Araştırmanın evrenini, Türkiye’de farklı klasmanlarda görev yapan futbol; 5630, basketbol; 4533, voleybol; 1978 ve hentbol; 1516 branşlarına ait takım sporları hakemleri oluşturmaktadır. Söz konusu evren içerisinde Türkiye’de en çok faal hakemleri olan şehirler ve kolay ulaşılabilen şehirler olmalarından dolayı İstanbul, Ankara, Konya ve Kayseri illeri çalışma evreni olarak belirlenmiştir. 2019-2020 sezonunda İstanbul, Ankara, Konya ve Kayseri illerinde farklı klasmanlarda görev yapan takım sporu hakemleri gönüllülük esasına dayalı olarak tabakalı örnekleme yoluyla belirlenerek bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışma evrenine ilişkin söz konusu branşlardaki toplam hakem sayısı yaklaşık 2415’dir. Bu araştırma evreni 5000’in altında olduğundan araştırma örneklemini hesaplanmış ve 331 olarak bulunmuştur. Kendi özel durumlarına göre araştırmacı gerekli formüllerden yararlanarak örneklem büyüklüğünü hesaplamalıdır (Yazıcıoğlu ve ark., 2004, s.49-50). 331 örneklem sayısı 2415 olan evrenin yaklaşık %14’ünü kapsamaktadır. Tabakalı örneklem bu yüzden dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan medeni hal, eğitim durum, yabancı dil seviyesi ve klasman türü değişkenlerine ilişkin sorulardan oluşan bilgi formu kullanılmıştır, takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri düzeylerini belirlemek için “İletişim Becerileri Ölçeği” (İBÖ), ilk olarak Korkut (1996) tarafından geliştirilen ölçek temel alınarak Korkut Owen ve ark., (2014) tarafından geliştirilen ve 25 maddeden ve dört alt boyuttan oluşan “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) kullanılmıştır. Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerini belirlemek amacıyla Akın (2007), tarafından geliştirilen, 33 maddeden oluşan öz güven ölçeği kullanılmıştır. 5’li likert tipindeki ölçeğin iç öz güven ve dış öz güven olmak üzere iki alt boyutu vardır. Toplanan veriler istatistiksel paket programıyla analiz edilmiştir. Farklı branşlarda ve klasmanlardaki takım sporları hakemlerinin çeşitli değişkenler dikkate alınarak iletişim becerileri ikili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruplar arasındaki farklılıklar ve çoklu karşılaştırmalarda ANOVA testi kullanılmıştır. Bağımsız ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında, gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu durumlarda bu farklılığın hangi grup lehine anlamlı olduğunu tespit etmek için Post-Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Normallik Varsayımı.

Faktörler	Skewness	Kurtosis	Kolmogorov-Smirnow
İletişim Ortalama	-,965	1,066	2,005
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	-,829	1,517	2,039
Kendini İfade Etme	-1,022	1,878	4,376
Etkin Dinleme– Sözel Olmayan İletişim	-,825	1,131	3,469
İletişim Kurmaya İsteklilik	-,824	1,157	3,215

Öz güven Ortalama	-,871	1,331	1,700
İç Öz güven	-,859	1,275	1,894
Dış Öz güven	-,901	1,301	2,039

Tablo 1'e göre ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarında Skewness-Kurtosis değerleri $-2 < X < +2$ (Şencan, 2002), aralığında bulunmuştur. Kolmogorov-Smirnov Z testine göre parametrik testlerin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 2. Güvenirlilik Katsayısı.

Faktörler	Güvenirlilik katsayısı (Cronbach Alpha)
İletişim Ortalama	,925
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	,932
Kendini İfade Etme	,936
Etkin Dinleme– Sözel Olmayan İletişim	,893
İletişim Kurmaya İsteklilik	,941
Öz güven Ortalama	,931
İç Öz güven	,909
Dış Öz güven	,901

Tablo 2'ye göre ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarında ölçeklerin güvenirlilik aralığında olduğu görülmektedir.

3.1. Takım Sporları Hakemlerinin Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 3. Takım Sporları Hakemlerinin Demografik Bilgileri.

Değişkenler	Değerler	N	%
Medeni durum	Evli	325	43,7
	Bekar	419	56,3
	Toplam	744	100,0
Eğitim durumu	Lise	105	14,1
	Ön lisans	85	11,4
	Lisans	461	62,0
	Yüksek lisans-Doktora	93	12,5
	Toplam	744	100,0
Yabancı dil	Evet	451	60,6
	Hayır	293	39,4
	Toplam	744	100,0
Klasman	İl Hakemi	400	53,8
	Bölgesel Hakem	99	13,3
	C Klasman	106	14,2
	B Klasman	85	11,4
	A Klasman ve Üzeri	54	7,3
Toplam	744	100,0	

Tablo 3'de Takım sporları hakemlerin demografik bilgileri yer almaktadır. Medeni durum değişkenine göre ise 419'u (%56,3) bekar, 325'i (%43,7) evli olduğu görülmektedir. Eğitim durumu değişkenine göre; 461'i (%62,0) lisans mezunu, 105'i (%14,1) lise mezunu, 93'ü (12,5) yüksek lisans mezunu ve 85'i (11,4) ön lisans mezunudur. Yabancı dil değişkenine göre; evet 451 (%60,6), hayır 293 (%39,4) kişidir. Klasman değişkenine göre; 400'ü (%53,8) il hakemi, 106'si (%14,2) C klasman, 99'u (%13,3) bölgesel hakem, 85'i (%11,4) B klasman ve 54'ü (%7,3) A klasman hakemi oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4. Takım Sporları Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz.

Medeni Durum	N	X	Sd	T	p
--------------	---	---	----	---	---

İletişim Ortalama	Evli	325	4,2964	,36995	4,719	,000
	Bekar	419	4,1499	,47679		
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Evli	325	4,3154	,44398	4,628	,000
	Bekar	419	4,1452	,55905		
Kendini İfade Etme	Evli	325	4,4285	,43354	4,646	,000
	Bekar	419	4,2589	,56175		
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Evli	325	4,3366	,45574	3,640	,000
	Bekar	419	4,1962	,59606		
İletişim Kurmaya İsteklilik	Evli	325	4,2117	,48021	4,819	,000
	Bekar	419	4,0224	,59066		

*p<0,05

Tablo 4’de takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile medeni durum değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda; ‘İletişim Boyutu’ ile ‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’, ‘Kendini İfade Etme’, ‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’ ve ‘İletişim Kurmaya İstekli Olma’ alt boyutlarında evli olan takım sporları hakemlerinin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Tablo 5. Takım Sporları Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz.

Öz güven Ortalama	Medeni Durum	N	X	Sd	T	p
	Evli	325	4,3164	,41717	3,345	,001
Bekar	419	4,2074	,48503			
İç Öz güven	Evli	325	4,3251	,51032	2,883	,004
	Bekar	419	4,1452	,55905		
Dış Öz güven	Evli	325	4,3251	,41717	2,811	,005
	Bekar	419	4,2270	,51032		

*p<0,05

Tablo 5’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin medeni durum değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda ‘Öz güven Ortalaması’, ‘İç Öz güven’ ve ‘Dış Öz güven’ alt boyutlarında evli olan takım sporları hakemlerinin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Tablo 6. Takım Sporları Hakemlerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Testi Analiz.

İletişim Ortalama	Eğitim Durumu	N	X	Sd	F	p	LSD
	Lise	105	4,1920	,46132	4,962	,002	Ön lisans Lise- Y.lisns-Dr
Önlisans	85	4,3209	,44349				
Lisans	461	4,2267	,42235				
Y.lisns-Dr	93	4,0770	,46323				
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Lise	105	4,1635	,52653	5,635	,001	Ön lisans Lise- Y.lisns-Dr
	Önlisans	85	4,3255	,58808			
	Lisans	461	4,2328	,50207			
	Y.lisns-Dr	93	4,1201	,50741			
Kendini İfade Etme	Lise	105	4,3381	,52232	4,140	,006	Ön lisans Lise- Lisans Y.lisns-Dr
	Önlisans	85	4,5000	,46611			
	Lisans	461	4,3200	,51774			
	Y.lisns-Dr	93	4,2392	,51987			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Lise	105	4,2571	,56549	2854	,036	Ön lisans Lise-Lisans-Y.lisns-Dr
	Önlisans	85	4,3788	,52283			
	Lisans	461	4,2568	,54834			
	Y.lisns-Dr	93	4,1505	,49137			

	Lise	105	4,1524	,51852			Lise-Ön lisans-Lisans
İletişim	Önlisans	85	4,1624	,56862	3,599	,013	
Kurmaya	Lisans	461	4,1180	,52812			Y.lisans-Dr
İsteklilik	Y.lisans-Dr	93	3,93355	,66277			

*p<0,05

Tablo 6’da takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘‘İletişim Becerileri Boyutu’’ (f=4,962; p=,002), ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ (f=5,635; p=001), ‘‘Kendini İfade Etme’’ (f=4,140; p=,006), ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ (f=2,854; p=,036) ve ‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ (f=3,599; p=,013) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu bulunmuştur (p<0,05).

Farkın hangi eğitim durumları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre ‘‘İletişim Becerileri Boyutunda’’ ve ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında Ön lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerin lise- y.lisans-dr, lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerin y.lisans-dr eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

‘‘Kendini İfade Etme ve Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre ön lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerinin lise, lisans ve y.lisans-dr eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

‘‘İletişim Kurmaya İstekli Olma’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre lise-ön lisans-lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerinin y.lisans-dr eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Takım Sporları Hakemlerinin Eğitim Durumuna Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi.

	Eğitim Durumu	N	X	Sd	F	p	LSD
Öz güven Ortalama	Lise	105	4,2416	,50730	2,876	,035	Ön lisans-Lisans
	Önlisans	85	4,3554	,41347			
	Lisans	461	4,2592	,45154			Y.lisans-Dr
	Y.lisans-Dr	93	4,1577	,42268			
İç Öz güven	Lise	105	4,2319	,53122	1,649	,177	-
	Önlisans	85	4,3301	,47918			
	Lisans	461	4,2556	,47852			
	Y.lisans-Dr	93	4,1739	,40781			
Dış Öz güven	Lise	105	4,2641	,50855	5,092	,002	Ön lisans
	Önlisans	85	4,4188	,37241			
	Lisans	461	4,2692	,47710			Lisans Y.lisans-Dr
	Y.lisans-Dr	93	4,1434	,47058			

*p<0,05

Tablo 7’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, eğitim durumu değişkenleri ile aralarında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘‘Öz güven Ortalaması’’ (f=2,876; p=,035) ve ‘‘Dış Öz güven’’ (f=5,092; p=,002) alt boyutunda fark anlamlı olduğu bulunmuştur (p<0,05). ‘‘İç Öz güvenlik’’ (f=1,649; p=,177) alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır.

Farkın hangi eğitim durumu grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalaması” ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin “Öz güven Ortalaması” y.lisans-dr mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

“Dış Öz güven” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında ön lisan mezunu takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması lise, lisans ve y.lisans-dr mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek, lisans mezunu takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması y.lisans-dr mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Takım Sporları Hakemlerinin Yabancı Dil Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Y.Dil	N	X	Sd	T	p
İletişim Ortalama	Evet	451	4,2584	,41269	3,367	,001
	Hayır	293	4,1453	,46954		
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Evet	451	4,2890	,48023	4,452	,000
	Hayır	293	4,1126	,55673		
Kendini İfade Etme	Evet	451	4,3880	,43354	3,569	,000
	Hayır	293	4,2483	,53913		
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Evet	451	4,3065	,51736	3,004	,003
	Hayır	293	4,1815	,57538		
İletişim Kurmaya İsteklilik	Evet	451	4,1619	,48021	3,403	,001
	Hayır	293	4,0177	,59238		

*p<0,05

Tablo 8’de takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile yabancı dil bilme değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda; “İletişim Boyutu” ile “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme–Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik ” alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Tablo 9. Takım Sporları Hakemlerinin Yabancı Dil Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Y.Dil	N	X	Sd	T	P
Öz güven Ortalama	Evet	451	4,2872	,41911	2,318	,021
	Hayır	293	4,2055	,49962		
İç Öz güven	Evet	451	4,3113	,43330	2,855	,004
	Hayır	293	4,2061	,52522		
Dış Öz güven	Evet	451	4,3417	,43014	2,876	,003
	Hayır	293	4,2160	,52421		

*p<0,05

Tablo 9’da takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin yabancı dil değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda “Öz güven Ortalaması”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Tablo 10. Takım Sporları Hakemlerinin Klasman Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

	Klasman	N	X	Sd	F	p	LSD
İletişim Ortalama	İl Hakem	400	4,1394	,47797	10,989	,000	A Klasman ve Üstü, B Klasman, C Klasman
	Bölgesel	99	4,1733	,37623			
	C Klasman	106	4,2974	,37000			

	B Klasman	85	4,3482	,37268			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4644	,28096			İl-Bölgesel
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	İl Hakem	400	4,1262	,56142	14,168	,000	A Klasman ve Üstü İl-Bölgesel B Klasman C Klasman
	Bölgesel	99	4,1549	,47455			
	C Klasman	106	4,2814	,40719			
	B Klasman	85	4,4843	,40632			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4907	,34933			
Kendini İfade Etme	İl Hakem	400	4,2713	,56765	8,904	,000	C Klasman-B Klasman – A Klasman+ İl-Bölgesel
	Bölgesel	99	4,2273	,41356			
	C Klasman	106	4,3962	,44837			
	B Klasman	85	4,5059	,44817			
	A Klasman ve Üstü	54	4,5880	,32635			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	İl Hakem	400	4,1755	,59480	9,201	,000	A Klasman ve Üstü İl-Bölgesel-C-B Klasman
	Bölgesel	99	4,2343	,52453			
	C Klasman	106	4,2830	,43017			
	B Klasman	85	4,4800	,40497			
	A Klasman ve Üstü	54	4,5074	,37207			
İletişim Kurmaya İsteklilik	İl Hakem	400	4,0040	,60738	11,259	,000	A Klasman ve Üstü İl-Bölgesel-C-B Klasman
	Bölgesel	99	4,0970	,45657			
	C Klasman	106	4,2094	,47037			
	B Klasman	85	4,2471	,40784			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4407	,41732			

*p<0,05

Tablo 10’da takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile klasman değişkenleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “İletişim Becerileri Boyutu” (f=10,989; p=,000), “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” (f=14,168; p=000), “Kendini İfade Etme” (f=8,904; p=,000), “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” (f=14,168; p=,000) ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” (f=11,259; p=,000) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür (p<0,05).

Farkın hangi klasman durumları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre “İletişim Becerileri” boyutunda ve “Kendini İfade Etme” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında A klasman ve Üstü, B klasman ve C klasman takım sporları hakemlerinin İl ve Bölgesel hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere bakıldığında A klasman ve Üstü takım sporları hakemlerinin; il, bölgesel, C-B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Takım Sporları Hakemlerinin Klasman Durumuna Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi.

	Klasman	N	X	Sd	F	p	LSD
Öz güven Ortalama	İl Hakem	400	4,1975	,48158	5,158	,000	A Klasman ve Üstü İl Hakem, Bölgesel, B Klasman
	Bölgesel	99	4,2660	,38028			
	C Klasman	106	4,3473	,46100			
	B Klasman	85	4,2795	,39672			

İç Öz güven	A Klasman ve Üstü	54	4,4411	,35601	4,026	,003	C Klasman - A Klasman ve Üstü	İl Hakem
	İl Hakem	400	4,1979	,50862				
	Bölgesel	99	4,2513	,39841				
	C Klasman	106	4,3585	,47453				
	B Klasman	85	4,2651	,44666				
A Klasman ve Üstü	54	4,4041	,37831					
Dış Öz güven	İl Hakem	400	4,2065	,51340	5,514	,000	C Klasman- B Klasman İl Hakem A Klasman ve Üstü	İl Hakem- Bölgesel- B Klasman
	Bölgesel	99	4,2902	,39742				
	C Klasman	106	4,3434	,47479				
	B Klasman	85	4,3184	,37181				
	A Klasman ve Üstü	54	4,4815	,34305				

* p<0,05

Tablo 11’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, klasman durumu değişkenleri ile aralarında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘‘Öz güven Ortalama’’ (f=5,158; p=,000), ‘‘İç Öz güven’’ (f=4,026; p=,003) ve ‘‘Dış Öz güven’’ (f=5,514; p=,000) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmektedir (p<0,05).

Farkın hangi klasman grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; ‘‘Öz güven Ortalama’’ A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin ‘‘Öz güven Ortalama’’ İl Hakem, Bölgesel, B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

‘‘İç Öz güven’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında C klasman, A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin ‘‘İç Öz güven’’ düzeyleri puan ortalaması il hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında C klasman ve B klasman takım sporları hakemlerinin ‘‘Dış Öz güven’’ düzeyleri puan ortalaması İl hakem, Bölgesel ve B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Takım sporları hakemlerinin klasman durumlarına göre öz güven düzeylerinin yükseldiği söylenebilir.

Tablo 12. Takım Sporu Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Öz güven Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları.

	İLETİŞİM ORTALAMA	İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Kendini İfade Etme	Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	İletişim Kurmaya İsteklilik	ÖZ GÜVN ORTALAMA	İç Öz güven	Dış Öz güven
İLETİŞİM ORTALAMA	r 1	,699**	,809**	,867**	,812**	,696**	,635**	,699**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N	744	744	744	744	744	744	744
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	r	,699**	1**	,651**	,692**	,601**	,946**	,827**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744
Kendini İfade	r	,809**	809	1**	,599**	,599**	,640**	,587**
								,651**

Etme	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	r	,867	,692**	,599**	1**	,624**	,572**	,540**	,554**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
İletişim Kurmaya İsteklilik	n	744	744	744	744	744	744	744	744
	r	,812	,601	,599**	,624**	1**	,564**	,475**	,601**
ÖZ GÜVEN ORTALAMA	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
İç Öz güven	r	,635**	,827**	,587**	,540**	,475**	,475**	1**	,699**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Dış Öz güven	n	744	744	744	744	744	744	744	744
	r	,699**	,601**	,651**	,554**	,601**	,946**	,699**	1**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 12’ye göre takım sporları hakemlerinin ‘‘İletişim Becerileri’’ ile ‘‘Öz güven Düzeyleri’’ arasında ($r = ,696^{**}$) pozitif yönde anlamlı orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Öz güven Düzeyi ve tüm alt boyutları ile İletişim Becerileri ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bulgular sonucunda da görüldüğü gibi takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri iletişim becerilerini olumlu yönde etkilemektedir.

Tartışma

Doktora tezinden üretilen bu çalışmada, takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri ile medeni durum, eğitim durumu, yabancı dil seviyesi, klasman türü değişkenleri arasında farkın olup olmadığını; takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında anlamlı ilişki olup olmadığını araştırılmış ve literatürdeki benzer çalışmalar da incelenerek tartışılmıştır.

Takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri medeni durum değişkenine göre incelendiğinde; evli olan takım sporları hakemlerinin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$; Tablo 4).

Bulut (2003), çalışmasında sınıf öğretmenlerin iletişim becerileri ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Korkut (2005), çalışmasında yetişkinlerin iletişim becerileri ile medeni durum arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Çağlar-Polat (2014), sınıf öğretmenlerinin kurum içi iletişim becerilerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı fark bulamamıştır. Öz (2018), beden eğitim öğretmenlerinin iletişim becerileri medeni durum değişkenine göre anlamlı fark göstermediğini belirtmiştir. Gülüm (2019), çalışmasında beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerileri medeni durum değişkenine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Aksu (2016), Farklı Klasmanlardaki Futbol Hakemlerinin Karar Verme Stilleri Ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi’’ adındaki çalışmasında hakemlerin iletişim becerilerinin medeni durum değişkenine göre evli olanların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Buğdaycı (2018) ve Aksoy (2019), çalışmalarında futbol hakemlerinin iletişim beceri düzeyi ile medeni durum değişkeni arasında bekar hakemlerin lehine anlamlı fark bulmuşlardır. Ateş (2018), çalışmasında evli olan antrenörlerin bekar olan antrenörlere göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma ile örtüşmeyen çalışmalar olsa da, çalışma ile

paralellik gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Bu çalışmada takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile medeni durum değişkeni arasında evli olan hakemlerin lehine farkın anlamlı olması; evli olan hakemlerin babalık ve annelik dürtüsü ile toplumsal yaşamda, sorumluluğu fazla hissetmeleri ve aile içinde geliştirdikleri yakın ilişki sonucunda iletişim becerilerini hakemlik mesleğine taşıyabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile medeni durum değişkeni arasında; “Öz güven Ortalaması”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında evli olan takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Tablo 5).

Bu çalışma ile örtüşen çalışmalar; Aksu (2016), Aksoy (2019), Yerebatan (2019), çalışmalarında katılımcıların öz güven düzeyleri ile medeni durum değişkeni arasında evli olan katılımcıların lehine anlamlı fark olduğunu belirtmişlerdir. Başoğlu (2007), çalışmasında evli olan bireylerin boşanmış bireylere göre öz güven düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Mery (2010), evli katılımcıların bekar ve boşanmış katılımcılara göre öz güven düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Yalçın (2018), futbolcular üzerinde yapmış olduğu araştırmada bekar futbolcuların öz güven düzeylerinin evli olan futbolculara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yağan (2019), çalışmasında katılımcıların öz güven düzeyi ile medeni durum değişkenleri arasında anlamlı fark bulamaması bu çalışma ile örtüşmemektedir.

Sonuç olarak takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin yüksek olmasında; toplumda evli olan bireylere karşı yaklaşımların daha olumlu olması, evlilikle beraber anne-baba olma statüsüne bağlı olarak toplumun vermiş olduğu değer, buna bağlı olarak kişinin kendini mutlu ve değerli hissetmesi, evliliğin vermiş olduğu sorumluluk duygusuyla kişilerin öz güven düzeylerinin bekar olan bireylere göre daha yüksek olduğu şeklinde düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerin İletişim Becerileri eğitim durumları değişkenine göre incelendiğinde ölçek boyutunda ve tüm alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Tablo 6). Afyon ve ark. (2013), çalışmasında antrenörlerin iletişim becerileri ile eğitim durumu arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Söylemez (2019) “Türkiye’deki Hokey Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adındaki çalışmasında hakemlerin iletişim beceri tutumları ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Öz (2018), Gülüm (2019), beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerileri ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Derici-Cevap (2017), çalışmalarında sınıf öğretmenlerin iletişim becerileri ile öğrenim durumları arasında anlamlı fark bulunamamış olmaları bu çalışma ile örtüşmemektedir. Abakay (2010), çalışmasında antrenörlerin iletişim becerileri ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Tekeli (2018), yapmış olduğu çalışmada elit düzeyde basketbolcu ve voleybolcuların iletişim becerileri eğitim durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Tutuk ve ark. (2002), çalışmalarında öğrencilerin öğrenim seviyesi arttıkça iletişim becerilerinin de arttığını belirtmiş olması bu çalışma ile aynı paralelliktedir. Bu çalışmadaki durum; lise, ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin hakemlikte ilerlemeyi hedef olarak almış olabileceği, yüksek lisans-doktora eğitimini yapan takım sporları hakemlerinin ise daha çok akademisyen olma yolunda kendilerine hedef çizmiş olabileceklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, eğitim durumu değişkenine göre; “Öz güven Boyutu” ve “Dış Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı bulunmuştur. “İç Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır ($p<0,05$; Tablo 7).

“Öz güven Boyutu’nda” ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri puan ortalaması y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

“Dış Öz güven” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında ön lisan mezunu takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması lise, lisans ve y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, lisans mezunu takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürleri incelediğimizde bu çalışma ile paralellik gösteren çalışmalar olduğu gibi örtüşmeyen çalışmalar da vardır. Aksu (2017), Aksoy (2019), futbol hakemlerinin eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark bulmuştur. Şahin (2016), yapmış olduğu çalışmada bedensel engelli bireylerin eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark olduğunu belirtmiş. Bal ve ark. (2017), çalışmasında ortaokul öğrencilerinin sınıf değişkeni ile öz güven düzeyi arasında üst sınıfların lehine anlamlı fark olduğunu bulmuştur. Yağan (2019), Fitness merkezine giden katılımcıların eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark olduğunu belirtmiştir. Yalçın (2018), Yerebatan (2019), çalışmalarında katılımcıların eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark bulamamışlardır.

Bu çalışmada ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre yüksek olması, ön lisans- lisans mezunu hakemlerin üst klasmanları hedefliyor olabileceklerinden, y. lisans-doktora mezunları takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin düşük olmasında da akademisyen olma hedeflerinin olabileceğinden kaynaklanıyor olabilir.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile yabancı dil bilme değişkenine göre; “İletişim Becerileri Ortalama” ile “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Tablo 8). Aksoy (2019), “Farklı Klasmanlarda Görev Yapan Futbol Hakemlerinin İletişim Becerileri Ve Öz güven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmasında futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile yabancı dil bilme değişkeni arasında anlamlı fark bulunması bu çalışmayla örtüşmektedir. Takım sporları hakemlerinin yabancı bir dil bilmesi yabancı sporcularla kuracakları iletişimde başarılı olmaları doğal bir durum olarak düşünüldüğünde bu sonucun çıkması beklenen bir durumdur. Bu sonuca göre takım sporları hakemlerinin yabancı dil bilmesi iletişim becerilerini arttıran bir durumdur.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin yabancı dil değişkenine göre; “Öz güven Ortalaması”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Tablo 9). Aksoy (2019), çalışmasında futbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile yabancı dil bilme değişkeni arasında yabancı dil bilen hakemlerin lehine anlamlı fark bulmuştur. Dinç (2017), futbol hakemlerinin klasmanlarına göre mesleki değerlendirmelerini yaptığı çalışmada yabancı dil bilen futbol hakemlerinin mesleki vizyonunun yabancı dil bilmeyen hakemlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Mesleki vizyonu yüksek olan hakemlerin geleceğe dönük hedefleri olan ve bu hedeflere ulaşmak için çabalayan hakemler olduğu düşünülürse öz güven düzeyinin de yüksek olacağı düşünülebilir. Dolayısıyla Dinç (2017), çalışmasında yabancı dil bilmek öz

güven düzeyini etkileyen bir değişken olduğu sonucu çıkartılabilir. Bu araştırma ile örtüşmeyen çalışma, Yerebatan (2019), farklı klasmanlardaki basketbol hakemlerinin öz güven düzeyi ile yabancı dil bilme değişkeni arasında anlamlı fark bulamamıştır. Sonuç olarak; üst liglerde yer alan yabancı oyuncuların çok olması yabancı dil bilen hakemlerin bu oyuncularla kurabilecekleri iletişim, öz güven düzeylerini de yükselteceği düşünüldüğünde bu sonucun çıkması olağan olarak düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin klasman değişkeni ile iletişim becerileri boyutu ve tüm alt boyutları arasında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Tablo 10). Klasman yükseldikçe iletişim becerileri düzeylerinin de yükseldiğini görmekteyiz. Literatüre baktığımızda bu çalışmayı destekleyen çalışmalar yer almaktadır. Özdayı ve ark. (2015), Aksoy (2019), çalışmalarında futbol hakemlerinin klasman değişkeni ile iletişim düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Kariyer arttıkça iletişim beceri düzeylerinin arttığını söyleyebiliriz. Bu durum klasman takım sporları hakemlerinin uluslararası seminer, toplantı ve üst düzey müsabakalar ile kendilerini daha çok geliştirme imkanları bulmaları iletişim beceri düzeylerini pozitif yönde etkilemiş olabilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile klasman durumu değişkenleri arasında ‘‘Öz güven Boyutu’nda’’, ‘‘İç Öz güven’’ ve ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Tablo 11). Öz güven boyutunda A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin puan ortalaması İl Hakem, Bölgesel, B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. ‘‘İç Öz güven’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında C klasman, A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin puan ortalaması il takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında; C klasman ve B klasman takım sporları hakemlerinin puan ortalaması İl hakemlerine göre, A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin puan ortalaması İl hakemi, Bölgesel ve B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Yerebatan (2019), basketbol hakemlerinin klasman değişkeni ile öz güven düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamaması bu çalışma ile çelişmektedir. Aksu (2016), Aksoy (2019), futbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile klasman değişkeni arasında fark anlamlı olduğu bu çalışmayla paralellik göstermektedir. Klasman değişkenine göre yüksek klasmandaki takım sporları hakemlerinin düşük klasmandaki takım sporları hakemlerine göre öz güvenlerinin yüksek olması tecrübe ile birlikte üst klasmanlara çıkmış olmanın verdiği durumun öz güven düzeylerini etkilemiş olabileceği şeklinde düşünülebilir.

Öz güven Düzeyi ve tüm alt boyutları ile İletişim Becerileri ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bulgular sonucunda da görüldüğü gibi takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri iletişim becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. ($p<0,05$; Tablo 12). Bu çalışma ile örtüşen çalışmalar vardır. Bilgin (2011), ergenler üzerinde yaptığı çalışmada öz güven düzeyi yüksek olan ergenlerin etrafındaki insanlarla daha başarılı iletişim kurabileceğini belirtmiştir. Yılmaz Sarkın (2012), çalışmasında bireylerin öz güvenleri arttıkça iletişim kurma becerilerinin de arttığını belirtmiştir. Koç (2014), çalışmasında katılımcıların iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında çok yakın ilişki olduğunu belirtmiştir. Ünsal (2019), spor yapan lise öğrencilerinin spor yapmayan lise öğrencilerine göre öz güven düzeylerine bağlı olarak iletişim becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Aksoy (2019), çalışmasında farklı klasmanlardaki futbol hakemlerin öz güven düzeyleri ile iletişim becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada ve Literatürde de görüldüğü gibi pek çok araştırmada iletişim

becerileri ile öz güven düzeyleri arasında çok yakın ilişki vardır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin artmasında öz güven düzeylerinin önemli olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Takım sporları hakemlerinin farklı sosyo-demografik özelliklerine göre iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği ve iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında ilişki olup olmadığına bakılmak amacıyla yapılan bu çalışmanın sonucunda;

1. Evli olan takım sporları hakemlerin iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğunu sonucuna varılmıştır.
  2. Yabancı dil bilmek takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerini ve öz güven düzeylerini arttıran bir değişken olduğu görülmektedir.
  3. Klasman yükseldikçe iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin arttığı söylenebilir.
  4. Araştırma sonuçlarına göre takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Takım sporları hakemlerinin doğru karar vermesinde ve kararları anlatabilmesinde öz güvene bağlı olarak iletişim becerilerinin önemli olduğu söylenebilir.
- Hakemlere klasman belirlemede yapılacak seminer ve sınavlarda öz güven düzeyleri ve iletişim becerilerinin de değerlendirilmesi yapılabilir.
  - Hakem yetiştirmekle görevli olan Merkez Hakem Kurulu tarafından iletişim becerileri ve öz güven düzeylerini arttırmaya yönelik seminerler-kurslar verilebilir.
  - Federasyonlar hakemleri yalnız adam olma pozisyonundan kurtarıcı önlemler alabilir.
  - Çok eleştiri alan hakemlerin alacakları psikolojik destek onların rahatlamasına ve öz güvenlerinin yerine gelmesinde faydalı olabilir.
  - Klasman takım sporları hakemlerine yabancı dil kursu imkanı sağlanabilir.
  - İllerdeki üst klasman hakemler, aday hakemlere tecrübe, bilgi ve becerilerini aktarıcı eğitimler verebilir.

*Bu Makale Doktora Tezinden Üretilmiştir.

KAYNAKLAR

Abakay, U., Kuru E. (2011a). Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Antrenörleri ile Olan İletişim Düzeyi Farklılıklarının Karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 13(1): 125-131.

Afyon, Y., Işıkdemir, E. (2013). Futbol antrenörlerinin iletişim becerileri, tükenmişlik düzeyleri ve yaşam tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. International Journal of Human Sciences, (10)1: 1705-1716.

Aksoy, U. (2019). Farklı Klasmanlarda Görev Yapan Futbol Hakemlerinin İletişim Becerileri Ve Öz güven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Aydın İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

Aksu, A. (2017). Farklı Klasmanlardaki Futbol Hakemlerinin Karar Verme Stilleri ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Ateş, C., Yavuz, Y., Kadir, Y. (2018). ‘‘Profesyonel Basketbol Ve Voleybolcuların Antrenör İletişim Beceri Düzeyleri Algısı Ve Sporcuların Kaygı Düzeylerinin Araştırılması, Erciyes İletişim Dergisi, (5)3.

Başoğlu, S.,T. (2007). Sınav Kaygısı İle Öz Güven Arasındaki Erinlik Döneminde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bilgin, O. (2012). Ergenlerde Öz Güven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya,129.

Bozkuş, T. (2021). Investigation about self-esteem levels of athletes who have been educated in different sports branches according to some variables: A study on physically handicapped individuals. African Educational Research Journal, 9(1), 134-140.

Buğdaycı, S. (2018). Antrenörlerin İletişim Becerileri İle Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.

Burton, K., Platts, B. (2006). Building Self-Confidence for Dummies. Chichester, West Sussex: John Wiley and Sons.

Cei, A. (1994). ‘‘Hakemlik Psikolojisi’’, Çeviri: Ayşe Kin, H.Ü.S.B.T.Y.O. , Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, (1)1: 23.

Cüceloğlu, D. (2015). İnsan ve Davranışı: psikolojinin temel kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Diñç, A. (2017). Futbol Hakemlerinin Klasmanlarına Göre Mesleki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi, İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 13: 125-150.

Dökmen, Ü. (2004). İletişim Çatışmaları ve Empati. Yirmi sekizinci basım. Sistem Yayıncılık, İstanbul, 43.

Durna, E. (1997). Türkiye’de Futbol ve Hakem, İstanbul, Yıldızlar Matbaacılık, 83-85-144.

Feltz, D.,L. (1998). Self-Confidence and Sports Performance, Exercise and Sport Sciences Reviews, 16: 423-57.

Gülüm, R. (2019). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin İletişim Becerileri İle Mesleki Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları Ve Spor Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Karaçam, A., Pulur, A. (2016). Basketbol Ve Futbol Hakemlerinin Mesleki Haz Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 16(4).

Koç, H. (2004). Profesyonel Futbolcularda Durumluk Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.

Korkut, F. (1996). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(7): 18–23.

Korkut, F. (2005). Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. İstanbul, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 28: 143-149.

Merey, B. (2010). Yetişkinlerde Öz Güven Duygusu ile Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması ve Kültürlerarası Bir Yaklaşım. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, İstanbul,184.

Oskay, Ü. (1993). XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım, Der Yayıncılık, İstanbul.

Özdayı, N., Uğurlu, F.,M. (2015). Futbol Hakemlerinin Duygusal Zekâ ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi, 1(1): 31-39.

Öz, N. (2018). ‘‘Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Liderlik Davranışlarına Olan Etkisinin İncelenmesi’’ Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Polat, A. (2011). Türkiye’de Görev Yapan Güreş Hakemlerinin Klasmana Göre Kaygı Durumlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Söylemez, Ö., F. (2019). Türkiye’deki Hokey Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı

İbrahim Çeçen Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Ağrı.

Şahin, E. (2016). Sporcu ve Sporcu Olmayan Bedensel Engelli Bireylerin Öz Güven ve Sosyal İstenirlik Durumlarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Düzce, 86.

Tekeli, Ö. (2018). Elit Düzey Kadın Ve Erkek Voleybolcular İle Basketbolcuların İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Tekeli, Ö. (2018). 'Elit Düzey Kadın Ve Erkek Voleybolcular İle Basketbolcuların İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Tutuk, A., Al, D., Doğan, S. (2002). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 6 (2): 36-41.

Ünsal, A. (2005). Tribün Cemaatinin Öfkesi. Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet, İletişim Yayınları, İstanbul.

Ünsal, G.H. (2019). Spor Yapan Ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Öz Güven, Öz-Yeterlik Ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Vealey, R.,S. (2009). Sport Psychology. Handbook Of Sports Medicine And Science, Confidence İn Sport. (Edit: Brewer Bw), International Olympic Committee, Department Of Kinesiology And Health, Miami University, Oxford, Oh, Usa, Isbn: 978-1-405-17363-6, P. 43, 44.

Yağan, K. (2019). Fitness Merkezine Giden Bireylerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı, Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Yalçın, İ. (2018). Profesyonel Futbolcularda Zihinde Canlandırma İle Öz Güven Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Yayımlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, Sakarya.

Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yerebatan, Z. (2019). Basketbol Klasman Hakemlerinin Karar Verme Stilleri ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Yılmaz, S.,S. (2012). Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddetin İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin İletişim Becerileri Ve Öz Güven Düzeylerine Etkisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.